

DIỄN ĐÀN VÀ KHUYẾN NGHỊ

## BÀN VỀ CHỮ PHONG

PHẠM THUẬN THÀNH  
(Bắc Ninh)

Trên báo *Văn nghệ công an* số 180 ra từ ngày 16/7 đến 6/8/2012 có bài “Đã sai thì phải sửa” của tác giả Trần Dân Phong có cái nhìn chưa đúng về chữ nghĩa và động chạm đến vốn văn hóa dân tộc, vì thế tôi xin được bàn thêm về vấn đề này.

### Từ sai về đánh giá cách làm

Thời xưa nhà nước phong kiến coi trọng luân thường đạo lý xã hội, coi đó là nền tảng để đất nước ổn định. Mỗi khi ở địa phương nào đó có những nhiễu, đạo tặc nhiều là triều đình cử quan giỏi đi khâm sai, tuần thú để hoặc là trừng trị ngay, hoặc là tấu về triều có biện pháp khắc phục. Những địa phương, gia đình, cá nhân có nhiều việc làm tốt đều được triều đình biểu dương xứng đáng. Thời Nguyễn có nhiều việc làm như vậy còn ghi trong sử sách hoặc trong truyền khẩu dân gian. Như chuyện ông nghề Nguyễn Quý Tân đi khâm sai nhiều tỉnh chẳng hạn. Sách “Bắc Ninh địa dư chí” của đốc học Đỗ Trọng Vĩ còn ghi lại việc vua phong họ Bùi ở Hương Triện (Gia Bình) biển “Ngũ đại đồng đường”. Hiện ở đây còn đền thờ nơi đón sắc phong của vua. Riêng về phong tặng bốn chữ “Mĩ tục khả phong” thì nhiều làng được vinh dự này do có công trung thành với triều đình dám đánh trả quân Cai Vàng hoặc quân phi Tàu Ô như các làng Lạc Thổ, Đại Trạch, Dũng Liệt...

Do nhiều lí do khác nhau, đình đền bị phá, bị hư hại, hoành phi câu đối không giữ lại được. Những năm gần đây làng khôi phục lại được đình, đền nhưng chưa đủ lực khôi phục lại toàn bộ nội thất, trong đó có cả hoành phi câu đối. Làng kêu gọi các tập thể, cá nhân công đức và cho phép ghi danh ở dòng lạc khoản để biểu dương. Việc ghi danh công đức ở dòng lạc khoản này đã có tiền lệ từ xưa truyền lại. Nếu công đức lớn ở mức độ nào đó còn được làng dựng bia biểu dương lâu dài, thậm chí được bầu hậu để phối thờ cùng thành hoàng. Trong nhiều trường hợp, dân làng chỉ nhớ được nội dung bức hoành phi chứ không nhớ năm được phong tặng nên việc người làm bức hoành phi công đức (thường là phải do làng duyệt nội dung viết trên hoành phi) không thể đề niên đại ở dòng lạc khoản được.

Trường hợp bức hoành phi “Mĩ tục khả phong” ở đình Chèm không biết người công đức có ở tỉnh cảnh đó không. Nhưng việc ghi danh ở dòng lạc khoản là bình thường không có gì sai phạm, nếu việc này đã được đại diện làng cho phép. Đây không phải là quyết định phong tặng như một loại văn bản hành chính ngày nay mà cho là sai về thẩm quyền và chủ thể được. Nếu không tin thì xin mời tác giả Trần Dân Phong cùng tôi đi thăm vài đình, đền để xem người xưa có làm

như vậy không và người nay làm theo thì có đáng bị coi là sai phạm không.

#### **Đến sai về chữ nghĩa**

Do sai về đánh giá cách làm khiến tác giả Trần Dân Phong bị cảm tính lấn át đến mức thiếu tỉnh táo để xem xét chữ nghĩa. Thời xưa nhà vua ban sắc phong nội dung chỉ có chữ sắc, không có chữ phong. Sắc phong là cách nói của dân gian để phân biệt sắc phong tặng với sắc giáng hạ. Việc này dễ kiểm chứng vì rất nhiều địa phương, gia đình còn giữ được các bản sắc phong thời xưa. Việc ban tặng mi tước là thường xuyên. Ví dụ các chúa Trịnh được vua ban kim sách sắc phong các mi tước rất dài. Các vị tướng có công cũng được ban mi tước kèm theo chức tước. Các vị thành hoàng bên cạnh phong nâng cấp thần còn được phong mi tước. Ví dụ đức Cao Lỗ vương ở vùng Gia Bình được phong mi tước dài mấy trang giấy. Chữ được phong tặng là nội dung trong bản sắc phong. Trường hợp chữ “Mi tước khả phong” này đã là nội dung của sắc phong, trong mọi trường hợp đều không có chữ phong nghĩa là phong tặng (gồm bên trái hai chữ thổ, bên phải chữ thốn như tác giả Trần Dân Phong đã nêu) trong nội dung bản sắc phong đó.

Vậy bốn chữ “Mi tước khả phong” ở bức hoành phi đình Chèm viết như vậy là đúng chứ không phải sai mà tác giả đòi hạ xuống. Nghĩa của chúng là “Phong tục đẹp đang rất thịnh hành”. Mi tước là phong tục đẹp (đúng với lễ giáo nhà nước quy định) chắc không cần bàn thêm. Chữ “khả” ngoài nghĩa thông thường là khả năng, là có thể (ở dạng tiềm năng) còn có nhiều nét nghĩa khác. Sách “Từ điển Hán Việt hiện đại” (Nhà xuất bản Thế

Giới 1994) nêu thành ba nhóm nghĩa, hợp lại có các nghĩa sau: 1 - đồng ý; 2 - có thể; 3 - đúng; 4 - chừng độ; 5 - trái lại; 6 - thật, rất; 7 - nhưng; 8 - hợp, phù hợp... Riêng chữ “phong” như đã viết ở bức hoành phi đình Chèm cũng có nhiều nghĩa. Sách “Hán Việt tự điển” của Thiều Chửu (Nhà xuất bản Văn hóa thông tin 2005) trang 687 nêu chữ “phong” có các nghĩa sau: 1 - gió; 2 - cái mà tục đang chuộng ý nói sự gì kẻ kia xướng lên người này nối theo dần dần thành tục quen, như vật theo gió, vẫn cảm theo đó mà không tự biết vậy; 3 - ngợi hát, như Kinh Thi có quốc phong, nghĩa là nhân câu ngợi hát của các nước mà xét được phong tục của các nước. Sách “Từ điển Trung Việt” (Nhà xuất bản Đồng Nai 1997) ngoài nghĩa là gió còn có nhiều nghĩa khác, trong đó có nghĩa là thịnh hành, đầy đủ, cùng nghĩa với chữ “phong” trong câu “hòa cốc phong đăng” nghĩa là được mùa mà ở tháp chùa Dâu được rút gọn đặt tên là tháp “Hòa Phong”. Việc triều đình ban mi tước thì ta phải hiểu theo nghĩa tốt đẹp là biểu dương cả một địa phương chứ không thể gán nghĩa kiểu biết một không biết mười được. Thời xưa cách hiểu kiểu dùng đồng mặt chữ để cố tình sai nghĩa chắc là phạm thượng lắm lắm.

Như vậy, việc tác giả Trần Dân Phong cố tình công kích cái đúng và thậm chí đòi hạ bức hoành phi có chữ đúng xuống là bảo vệ văn hóa truyền thống hay là làm hỏng văn hóa truyền thống đây. Việc thiếu tìm hiểu, tra cứu chữ nghĩa chắc chắn đã vội vàng nêu trên mặt báo làm nhiều người không biết sâu về Hán Nôm cứ tin theo báo để hiểu theo, làm theo thật là một việc làm tai hại.

(Ban Biên tập nhận bài ngày 06-12-2012)

## THÔNG BÁO

### HỘI THẢO NGỮ HỌC TOÀN QUỐC - 2013

Hơn mười lăm năm nay, Hội Ngôn ngữ học Việt Nam đã tổ chức đều đặn Hội thảo *Ngữ học Trẻ - Xuân* hằng năm. Đến năm 2011 đã có 16 cuộc Hội thảo được tiến hành. Kể từ lần thứ 14, Hội thảo đã được đổi tên thành “Hội thảo *Ngữ học toàn quốc*” và từ năm 2011 tổ chức hai năm một lần. Đây là hội thảo khoa học toàn quốc dành cho các nhà ngôn ngữ học, giáo viên của các môn tiếng Việt, ngữ văn, ngoại ngữ, các nhà báo, nhà nghiên cứu khoa học, các văn nghệ sĩ và những người thuộc các lĩnh vực liên quan, không phân biệt tuổi tác và địa vị xã hội. Đây cũng là cơ hội gặp gỡ, tiếp xúc và trình bày, trao đổi kết quả học tập và nghiên cứu của những người yêu thích ngôn ngữ, ngoại ngữ, văn chương, văn hoá ở khắp các miền đất nước.

Kì này, Hội Ngôn ngữ học Việt Nam phối hợp với Trường Đại học Ngoại ngữ - Đại học Huế tổ chức **Hội thảo *Ngữ học toàn quốc lần thứ 17 tại Huế***.

Hội thảo *Ngữ học toàn quốc - 2013* cũng sẽ đi theo hướng đã được đề ra từ các Hội thảo trước (1996 đến 2011). Sau đây là những quy định và hướng dẫn cụ thể cho Hội thảo lần này:

**1. Thời gian và địa điểm:** Hội thảo tiến hành vào tháng 4 năm 2013 tại trường Đại học Ngoại ngữ - Đại học Huế.

**2. Nội dung của Hội thảo:** Xoay quanh các chủ đề chính:

- *Ngôn ngữ học và Việt ngữ học*
- *Bản ngữ và ngoại ngữ*
- *Ngôn ngữ các dân tộc thiểu số ở Việt Nam*
- *Ngôn ngữ và văn hoá*
- *Ngôn ngữ với văn chương*
- *Ngôn ngữ và địa phương học*

Ban Tổ chức hi vọng nhận được nhiều báo cáo, tham luận về **những vấn đề ngôn ngữ - văn hoá liên quan trực tiếp đến tiếng địa phương Thừa Thiên Huế** (các từ ngữ, lời ăn tiếng nói mang bản sắc địa phương, các địa danh gắn với lịch sử các sự kiện, nhân vật ở địa phương, ngôn ngữ trong các tác phẩm văn học của các nhà văn, nhà thơ, nhà biên kịch, trong ca từ của các nhạc sĩ, trong văn học dân gian địa phương, ngôn ngữ trong nhà trường, trên các phương tiện thông tin đại chúng ở địa phương).

**3. Đăng kí tham gia Hội thảo:**

\* Xin gửi về Ban Tổ chức Hội thảo 1 bản tóm tắt báo cáo khoa học (không quá 300 chữ, phông chữ Times New Roman, cỡ chữ 12; ghi rõ: họ và tên, học vị và chức danh khoa học (nếu có), tên cơ quan và địa phương cư trú, địa chỉ liên hệ và số điện thoại, hòm thư điện tử, số thẻ hội viên Hội Ngôn ngữ học VN (nếu có)).

\* Toàn văn báo cáo dài không quá 4000 chữ, có phần tài liệu tham khảo, đánh máy rõ nét, phông chữ Times New Roman, cỡ chữ 12; ghi rõ: họ và tên, học vị và chức danh khoa học (nếu có), tên cơ quan và địa phương cư trú, địa chỉ liên hệ và số điện thoại, hòm thư điện tử, số thẻ hội viên Hội Ngôn ngữ học VN (nếu có) và gửi về Ban Tổ chức theo 2 cách:

- + Thứ nhất là gửi bản in (kèm theo đĩa vi tính) theo đường bưu điện trước ngày 10 - 03 - 2013.
- + Thứ hai là gửi qua hòm thư điện tử trước ngày 15 - 03 - 2013.

**4. Giấy mời:**

Giấy mời sẽ được gửi tới tác giả sau khi Ban Tổ chức đã nhận được tóm tắt báo cáo và báo cáo toàn văn đúng hạn.

**5. Chi phí:**

Chi phí đi lại và ăn ở cho báo cáo viên về dự Hội thảo do cơ quan chủ quản đài thọ (hoặc bản thân báo cáo viên tự lo liệu).

Hội Ngôn ngữ học Việt Nam, Đại học Ngoại ngữ - Đại học Huế tha thiết mong chờ sự quan tâm giúp đỡ về mọi mặt từ các cơ quan, các trường, các viện và các nhà hảo tâm để những người yêu thích ngôn ngữ, ngoại ngữ, văn chương, văn hoá có được một diễn đàn thích hợp của mình trên bước đường học tập và nghiên cứu.

Mọi liên hệ xin thực hiện trực tiếp với:

Bà **Đào Minh Phương**  
**Tầng 5, 109 phố Quán Thánh, Ba Đình, Hà Nội**  
**Điện thoại: (84)-(04) 37624212**  
**E-mail: hoingonnguhocvietnam@yahoo.com.vn**

hoặc: Bà **Đỗ Thị Xuân Dung**  
**Phòng KHCN - HTQT, ĐH Ngoại ngữ, Đại học Huế**  
**Điện thoại: 0914418254**  
**Email: doxuandung@yahoo.com**

Các thông tin chi tiết sẽ được cụ thể hóa trong các thông báo sau.

Kính mong quý vị phổ biến rộng rãi nội dung thông báo này cho các tổ chức và cá nhân quan tâm.

**BAN TỔ CHỨC**  
**HỘI THẢO NGỮ HỌC TOÀN QUỐC - 2013**  
**HỘI NGÔN NGỮ HỌC VN - ĐH NGOẠI NGỮ - ĐH HUẾ**